

УДК 339.97

Є.І. Різниченко, здобувач

Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ**Е.И. Резниченко**, соискатель

Институт международных отношений КНУ имени Тараса Шевченко, г. Киев, Украина

ТРАНСФОРМАЦИЯ БЮДЖЕТНОЙ ПОЛИТИКИ ЕС НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ МИРОВОЙ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА**Yevhen Riznychenko**, candidate

The Institute of International Relations of Kyiv Taras Shevchenko National University, Kyiv, Ukraine

EU BUDGET POLICY TRANSFORMATION AT THE CURRENT STAGE UNDER THE CONDITIONS OF WORLD FINANCIAL CRISIS

Досліджено бюджетну політику ЄС на сучасному етапі, суть та головні відмінності багаторічних фінансових програм 2007-2013 та 2014-2020.

Ключові слова: Європейський Союз, бюджетна політика, багаторічна фінансова програма.

Исследована бюджетная политика ЕС на современном этапе, суть и главные отличия многолетних финансовых программ 2007-2013 и 2014-2020.

Ключевые слова: Европейский Союз, бюджетная политика, многолетняя финансовая программа.

EU budget policy has been studied at the present stage, as well as the essence and main differences of long-term financial programmes 2007–2013 and 2014–2020.

Key words: European Union, budget policy, multinational financial framework.

Постановка проблеми. Останніми роками основною метою економічної політики розвинених країн є стимулювання економічного зростання та пом'якшення негативного впливу економічної кризи. Ця мета досягається за допомогою м'якої монетарної політики, стимулювання кредитування та споживчих видатків, недопущення дефляції. Основною ланкою, яка об'єднує та координує ці механізми, є бюджетна політика, яка є концентрованим відображенням економічної політики уряду через систему доходів та видатків бюджету. Аналіз процесу узгодження та внесення змін до основного документа спільної бюджетної політики ЄС та змін, які у ньому відбувались, являє собою безумовний інтерес щодо практичних заходів подолання економічної рецесії у ЄС. Вивчення позитивного та негативного досвіду проведення бюджетної політики у ЄС зумовлює актуальність дослідження цієї проблематики та представляє собою не лише теоретичний, але й практичний інтерес для України, тому що питання удосконалення бюджетної політики знаходяться у центрі уваги органів української законодавчої та виконавчої влади. Більше того, політичний курс на приєднання України до ЄС у довгостроковій перспективі вимагає поглибленого аналізу механізмів та інструментів бюджетної політики ЄС з метою конвергенції бюджетної системи України до стандартів ЄС [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед досліджень, присвячених бюджетно-фінансовій системі ЄС, можна виділити наукові праці таких учених: І. Бег, Д. Шварцер, О. Шнайдер, Дж. Піт, Л.І. Анісімова, О.В. Буторіна, З.О. Луцишин, О.І. Шнирков та інші. Останні публікації вказують на значні зміни, які відбуваються протягом останніх років у бюджетній політиці провідних країн. Останні роки відзначаються великою кількістю кризових явищ у економіках більшості країн світу: криза суверенної заборгованості Кіпру, необхідність подальшого підвищення рівня зовнішньої заборгованості США, рекордний рівень безробіття у ЄС, сповільнення економічного зростання Китаю і т. ін. Кожна країна намагається подолати економічні виклики по своєму. Завдяки проведенню більш консервативної фіскальної політики у 2013 році США вдалося відмовитись від згортання політики монетарного стимулювання та про-

довжити м'яку монетарну політику. Продовжується поступове відновлення економіки Японії завдяки використанню безпрецедентної стимулюючої монетарної політики у комбінації з більш жорсткою фіскальною політикою. Економіки країн, що розвиваються, відчувають на собі тиск, викликаний слабкістю сировинних ринків, відтоком капіталів в очікуванні згорання політики кількісного стимулювання з боку США [10]. Країни ЄС також демонструють ознаки покращення економічних умов, однак відсутність консенсусу щодо механізмів стимулювання зростання та економії бюджетних видатків стримують відновлення зростання економіки ЄС. Також слід відзначити, що в умовах обмеженості фінансових ресурсів на перший план виходять, з одного боку, питання ефективності їх використання, а з іншого – пошук джерел наповнення бюджету.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні бюджет ЄС розраховується на підставі довгострокового планування на 7 років. Багаторічна фінансова програма (БФП) є механізмом, який забезпечує спадковість, тобто передбачуваність та послідовність щорічних бюджетів ЄС на 7 років. БФП містить у собі фінансові індикатори, які визначають максимально можливі видатки на основні напрямки бюджету ЄС. Процес прийняття БФП є поетапним та досить складним, оскільки кожна країна-член ЄС, Європейська комісія та Європейський парламент мають дійти згоди та ухвалити цей документ, який буде визначальним елементом щорічного планування річних бюджетів ЄС [4]. Саме тому аналіз якісних та кількісних змін БФП відбиває суть економічних заходів ЄС стосовно стимулювання економічного зростання.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є проаналізувати спільну бюджетну політику ЄС на сучасному етапі через призму прийняття БФП 2014-2020; дослідити основні зміни та відмінності між БФП 2014-2020 та БФП 2007-2013.

Виклад основного матеріалу. Бюджетна політика ЄС складається з 2 рівнів: європейської бюджетної політики та сукупності національних бюджетних політик. Хоча бюджет Європейського Союзу є єдиним централізованим інструментом реалізації спільної податково-бюджетної політики, але національні бюджети держав-членів ЄС знаходяться у повній компетенції національних органів. Суттю та метою існування спільного бюджету ЄС є переконання країн-членів ЄС у тому, що прогрес у досягненні певних стратегічних завдань та вирішення певних проблем можливі лише на рівні всього ЄС, або принаймні спільні дії на рівні ЄС є більш ефективними. Спільна бюджетна політика, її мета, структура і навіть розмір спільного бюджету ЄС відіграють провідну роль в інтеграції ЄС, оскільки бюджетна політика є вирішальною у побудові соціально-економічної моделі країн ЄС, яка в свою чергу потребує структурних реформ у соціальній сфері країн-учасниць ЄС, що неминуче матиме вплив на життя кожного громадянина такої країни. Найбільш важливий аспект трансформації національної бюджетної політики пов'язаний з перерозподільним бюджетним механізмом і неможливістю зберегти нинішній варіант соціально-ринкової моделі економіки, що став не конкурентоспроможним в умовах глобалізації. Мета нинішньої трансформації – модернізація наявного соціального ринкового господарства при збереженні основних елементів соціального захисту населення та створенні нових робочих місць.

Метою семирічного планування є визначення пріоритетних напрямків розвитку, а отже і фінансування. Таким чином, БФП можна вважати навіть не стільки фінансовим, скільки політичним консенсусом. Діюча Багаторічна фінансова програма 2007-2013 рр. містить погоджені «стелі» за різними категоріями витрат і по бюджеті загалом. Кожна багаторічна фінансова програма супроводжується міжінституціональним консенсусом, відповідно до якого ЕК, Європейська рада та Європейський парламент зобов'язуються дотримуватись встановлених меж стосовно витрат коштів. Поточний рівень витрат встановлює щорічний бюджет, що зобов'язаний відповідати основним положенням Багаторічної фінансової програми (табл. 1).

Таблиця 1

Багаторічна фінансова програм 2007-2013, млрд євро у поточних цінах

Стаття	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013
1. Всеохопне зростання	53,98	57,65	61,70	63,55	63,97	67,61	70,15	438,6
1а: Конкуреноспроможність для зростання	8,92	10,39	13,27	14,17	12,99	14,85	15,62	90,2
1б: Економічна, соціальна та територіальна єдність	45,06	47,27	48,43	49,39	50,99	52,76	54,52	348,4
2. Стійке зростання: природні ресурси	55,14	59,19	56,33	59,96	59,89	60,81	61,29	412,6
пов'язані з ринком видатки та пряма допомога	45,76	46,22	46,68	47,15	47,62	48,57	48,57	330,1
3. Безпека та громадянство	1,27	1,36	1,52	1,69	1,89	2,11	2,38	12,2
4. Глобальна Європа	6,58	7,00	7,44	7,89	8,43	9,00	9,60	55,9
5. Адміністрування	7,04	7,38	7,53	7,88	8,09	8,52	9,10	55,5
6. Компенсації	0,45	0,21	210,0					0,86
Загалом	124,5	123,8	134,7	140,9	142,3	148,1	152,5	975,8
% від ВНД	1,02	1,08	1,16	1,18	1,15	1,13	1,15	1,12

Джерело: офіційний сайт Європейської комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/budget/figures/fin_fwk0713/fwk0713_en.cfm#cf07_13.

Як ми бачимо у таблиці 1, спільний бюджет фінансує шість основних напрямків розвитку ЄС. Найбільшою статтею фінансування бюджету є забезпечення всеохопного зростання, на яку припадає близько 46 % фондів бюджету. Ця стаття поділяється на дві частини: забезпечення конкурентоспроможності (Research&Development (R&D)) та єдності (допомога європейцям у пошуку нових робочих місць). Так, у 2012 році на підтримку найбільш інноваційних програм співтовариства в межах програми конкурентоспроможності та інновацій було спрямовано 614,4 млн євро, які були направлені на розвиток підприємництва, інновацій, інформаційних та комунікаційних технологій та інше. На розвиток біотехнологій, проведення досліджень у галузі охорони здоров'я та пов'язаних з цим досліджень ЄС спрямував 939,5 млн євро з метою покращення досліджень на міжнародному рівні щодо розвитку нових ліків у боротьбі проти основних захворювань. Фінансування статті під назвою «економічна, соціальна та територіальна єдність» має на меті покращення функціонування ринків робочої сили та допомагає європейцям у пошуку роботи через надання можливостей для навчання та опанування нових навичок. Також ця стаття фінансує створення нових робочих місць, покращує їх якість та умови праці. Наприклад, у 2012 році 153 млн євро було виділено на допомогу жінкам у пошуку роботи та 120 млн євро – на створення освітніх програм для працівників [8].

Напрямок «Стійке зростання: природні ресурси» (конкуренте та стійке с/г ЄС) є другою найбільшою статтею фінансування, яка займає близько 41 % від загального обсягу бюджету ЄС. Цей напрямок є єдиним повністю інтегрованим на рівні ЄС політикою. Ця стаття відіграє важливе значення у забезпеченні європейцям постійного доступу до продуктів харчування. Також ця політика спрямована на збереження біорізноманітності, навколишнього середовища та чистих води, ґрунтів та повітря. У 2012 році на допомогу фермерам було виділено 40,5 млрд євро, з яких 91,8 % прив'язані до рівня виробництва. 14,6 млрд євро виділено в межах бюджету на Європейський сільськогосподарський фонд для розвитку села, які націлені на підвищення рівня життя в селі та створення нових робочих місць. 4,9 млрд євро спрямовані на тренувальні програми, проекти модернізації ферм, підприємств та підвищення якості продукції ферм. Також слід відзначити, що у бюджеті 2012 року було виділено 20,0 млн

євро на розвиток технологій щодо гібридних та електричних двигунів для автомобілів з метою покращення екологічної ситуації [7].

Як зазначається у документах ЄК, більш відкрита та безпечна Європа потребує фінансування програм для подолання спільних викликів. Таким чином, 11-13 % бюджету витрачається на безпеку та громадянство. Так, у 2012 році 1,4 млрд євро бюджету було спрямовано на підтримку програм щодо захисту та розвитку основних прав людини, справедливості, свобод, солідарності та менеджменту міграційних потоків тощо (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна таблиця основних напрямків фінансування за роками згідно БФП 2007-2013, %

Стаття	2008 vs 2007	2009 vs 2008	2010 vs 2009	2011 vs 2010	2012 vs 2011	2013 vs 2012
1. Всеохопне зростання	7	7	3	1	6	4
1a: Конкурентоспроможність для зростання	16	28	7	-8	14	5
1b: Економічна, соціальна та територіальна єдність	5	2	2	3	3	3
2. Стійке зростання: природні ресурси	7	-5	6	0	2	1
- пов'язані з ринком видатки та пряма допомога	1%	1	1	1	2	0
3. Безпека та громадянство	7	11	12	12	11	13
4. Глобальна Європа	6	6	6	7	7	7
5. Адміністрування	5	2	5	3	5	7
6. Компенсації	-53	1	-100	-	-	-
Загалом	-1	9	5	1	4	3

Джерело: розраховано автором.

Близько 6-7 % бюджету щорічно спрямовується на статтю «Європа як глобальний гравець», яка фінансується з метою підвищення ролі ЄС у світі завдяки ряду інструментів та ініціатив. За допомогою таких програм, як «Європейська служба реагування на зовнішні виклики» (European External Action Service (EEAS)), яка всіляко підтримується Європейською комісією, покликана здійснити свій внесок у вирішення проблем, які стосуються не лише Європи, а й усього світу: зміни клімату, тероризму, наркотиків, енергетичної безпеки, мирного врегулювання конфліктів тощо. Так, у 2012 році в межах Європейської програми сусідства та партнерства було виділено 2,3 млрд євро на фінансову допомогу, зокрема країнам Середземноморського регіону на підтримку та розвиток демократії. Як свідчить табл. 2, збільшення фінансування в межах багаторічної фінансової програми з року в рік відбувалось доволі рівномірно за винятком напрямку «компенсації», який суттєво зменшувався, досягнувши нульового значення у 2010 році. Однак мають місце відмінності між багаторічними програмами та фактичними щорічними бюджетами. Так, у 2013 році відбулося зменшення спільного бюджету на 0,06 % від валового національного продукту (ВНП) відповідного року. Складна економічна та фінансові ситуація у ЄС призвела до різкого скорочення видатків бюджету на неекономічні заходи (наприклад, фінансування статті «Безпека та громадянство» було зменшено майже на 52,0 %, тоді як загалом бюджет 2013 року зменшився на 2,15 % відносно бюджету попереднього року).

Криза показала, що необхідні нові джерела надходжень у Спільний бюджет ЄС. У бюджеті 2013 відбулось зростання зобов'язань та виплат на 2,0 % та 6,8 % відповідно в порівнянні з 2012 роком. Як зазначається у прес-релізі, приуроченому до прийняття бюджету 2013, таке зростання бюджету ЄС зустріло прогнозоване засудження у пресі щодо перебування Європейської комісії поза реальністю. Однак у прес-релізі справедливо зазначається, що бюджет ЄС за своєю суттю є документом негнучким, оскільки він – чітко окреслений та регламентується БФП. Основною ж метою запровадження багаторічних програм є нама-

гання зупинити щорічні дебати стосовно розміру та спрямованості бюджету ЄС. Тобто БФП покликана унеможливити короткострокові кон'юнктурні зміни спільного бюджету.

Крім того, де-факто витрати бюджету в більшості випадків були меншим, ніж того дозволяла БФП 2007-2013. Фактичні виплати бюджету на сьогодні є меншими за заплановані показники приблизно на 10 млрд євро. Наприклад, у бюджеті на 2012 рік на виплати передбачалось 129 млрд євро, що значно менше 141 млрд євро у БФП 2007-2013. Таким чином, виплати становили 0,99 % валового національного доходу (ВНД) замість запланованих 1,08 % у БФП. Де-факто бюджетні виплати ЄС були завжди меншими за заплановані рівні (максимально допустимі показники) багаторічних фінансових програм протягом двох останніх десятиліть. Більше того, частка виплат щодо ВВП, за винятком 2008-2009 років, стабільно зменшувалась, починаючи з початку 90-х років, незважаючи на значне розширення ЄС. Збільшення ж частки виплат до ВВП, яке мало місце у 2009 році, виникло не через абсолютне збільшення бюджету ЄС, а в основному мало місце через статистичний ефект фінансової кризи, оскільки фактичні виплати 2009 року були меншими за виплати 2008 року. Таким чином, частка витрат бюджету ЄС щодо суми витрат урядів держав-членів ЄС зменшилась з 1,93 % до 1,87 % між 2008 та 2009 роками. На сьогодні це відношення не суттєве, але збільшилось на 0,001-0,002 % через зменшення розміру національних бюджетів, але БФП не дозволяє зменшити виплати без відповідного рішення про зменшення фінансування спільної аграрної політики чи регіональних програм, ухваленого всіма державами-учасницями ЄС (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняльна таблиця БФП 2007-2013, Пропозиції Європейської комісії та Рішення Європейської ради, млрд євро у цінах 2011 року

Стаття	БФП 2007- 2013	БФП 2014- 2020 ¹	БФП 2014- 2020 ²	Різниця 1 ³		Різниця 2 ⁴	
1. Всеохопне зростання	446	503	451	4	1 %	-53	-10 %
1а. Конкурентоспроможність для зростання	91	164	126	34	37 %	-39	-24 %
у т. ч. Фонд європейського співробітництва (CEF)	13	40	19	7	51 %	-21	-52 %
у т. ч. спец. фонди	8	16	13	41	59 %	-3	-18 %
1б. Економічна, соціальна та територіальна єдність	355	339	325	-30	-8 %	-14	-4 %
у т. ч. інвестиції у зростання та зайнятість		327	313	-33	-9 %	-14	-4 %
у т. ч. європейське територіальне співробітництво	9	12	9	68	1 %	-3	-25 %
у т. ч. фонд єдності	-	-	10	-	-	-	-
2. Стійке зростання: природні ресурси	421	390	373	-48	-11 %	-17	-4 %
у т. ч. пов'язані з ринком видатки та пряма допомога	319	287	278	-41	-13 %	-9	-3 %
у т. ч. розвиток с/г, навколишнього середовища та рибальства	96	92	85	-11	-11 %	-7	-8 %
3. Безпека та громадянство	12	19	16	3	27 %	-3	-17 %
4. Глобальна Європа	57	70	58	2	3 %	-11	-16 %
5. Адміністрування	57	63	62	5	8 %	-2	-2 %
у т. ч. видатки адміністративних інститутів	46	51	50	4	8 %	-1	-2 %
6. Компенсації	920	27	27	0	0 %	0	0 %
Загалом	994	1 045	960	-34	-3 %	-85	-8 %
% від ВНД	1,12 %	1,09 %	1,00 %		-0,12 %		-0,09 %

Примітки: 1 – Пропозиція Комісії, червень 2012; 2 – Рішення Європейської ради, лютий 2013; 3 – Рішення Європейської ради мінус БФП 2007-2013; 4 – Рішення Європейської ради мінус Пропозиція Комісії.

Джерело: офіційний сайт Європейської комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/budget/mff/index_en.cfm.

На нашу думку, цікавим є порівняння змін, що відбуваються у спільному бюджеті ЄС впродовж його узгодження. Таблиця 3 свідчить про тенденцію до зменшення витрат БФП 2007-2013 у її фінальній редакції відносно пропозиції Європейської комісії на 8 %. Причому найбільшого скорочення бюджет зазнає під час його розгляду Радою ЄС, яку формують найвищі посадовці виконавчої влади країн-учасниць ЄС, оскільки саме їх урядам доведеться виконувати БФП. БФП 2014-2020 зазнала незначного скорочення, незважаючи на макроекономічну нестабільність у багатьох країнах ЄС. Більше того, експерти очікують прагнення Європейський парламент збільшити фінансування певних статей, які стосуються забезпечення довгострокового зростання та конкурентоспроможності ЄС.

Варто відзначити, що бюджетна політика більшості країн не відзначається дотриманням належного рівня дисципліни, що знаходить своє відображення у порушенні Маастрихтських критеріїв переважною більшістю країн ЄС. Складна економічна ситуація у ЄС та необхідність використання фінансових ресурсів у кожній країні-члені ЄС для подолання економічного спаду у власній країні призвели до фактичного зменшення розміру спільного бюджету, а отже – і видатків на основні напрямки розвитку ЄС. Найбільшого скорочення зазнали статті, які мають переважно неекономічну спрямованість, наприклад, «Громадянство, свобода, безпека та правосуддя» та «ЄС як глобальний гравець», які зменшились на 30,73 % та 9,33 % відповідно. Необхідно зауважити, що у пропозиції Європейської комісії щодо БФП 2014-2020, крім суто економічних статей, планувалося також значне посилення фінансування соціальних напрямків («Безпека та громадянство») та програм міжнародного спрямування («Глобальна Європа»). Однак у новій редакції БФП 2014-2020 можливі виплати за останніми статтями були скорочені в той час, як напрямок «1а. Конкурентоспроможність» був збільшений, хоча сумарна стаття «Всеохопне зростання» також зменшилась на 10 % за рахунок статті «1б: Економічна, соціальна та територіальна єдність».

БФП 2007-2013 та БФР 2014-2020 мають багато відмінностей, на які варто звернути увагу. Європейська комісія запропонувала замінити усі коригуючі механізми на системі фіксованих одноразових щорічних виплат у 2014-2020 роках. Незмінним залишається «принцип Фантебло» (1984), згідно з яким «будь-який член, який відчуває на собі тягар, який є вищим до відносного рівня багатства такого члена, може отримувати коригуючі виплати у відповідний час». Метою такої модифікації коригуючого податку є простота та прозорість таких виплат, що гарантує справедливість та застосування однакових стандартів до кожного члена ЄС.

Планується створення фонду об'єднання Європи (Connecting Europe Facility), який буде розпорядником 40 млрд євро (+10 млрд євро в межах фонду єдності). Фінансові ресурси цього фонду будуть спрямовані на енергетичні, транспортні та цифрові мережі, а також – на транскордонні та багатонаціональні інвестиції, спрямовані на внутрішній ринок ЄС. Варто відзначити, що цей фонд має відзначатися високою скоординованістю з політикою єдності.

Політика єдності є спільною програмою координації всіх структурних фондів з метою досягнення поставлених цілей. Фонд єдності призначений для фінансування держав-членів з валовим національним доходом менше 90 % від середнього показника ЄС. Територіальне співробітництво поділяється на транскордонне, міжнаціональне та міжрегіональне. Характерними рисами політики єдності можна назвати:

1. Інвестиційні договори співробітництва між державами-членами ЄС.
2. Високий рівень обумовленості.
3. Наголос на більш бідних регіонах.
4. Тематична спрямованість.

Згідно з політикою єдності регіони поділяються на три типи:

1. Менш розвинені регіони (ВВП на душу населення <75 % від середнього показника ЄС);
2. Перехідні регіони (ВВП на душу населення від 75 % до 90 % від середнього показника ЄС);
3. Більш розвинені регіони (>90 % від середнього показника ЄС).

ЄС надає великого значення збільшенню контролю над видатками спільного бюджету ЄС з боку всіх його інституцій. Зокрема ЄС планує зменшити адміністративний персонал на 5 %, збільшити кількість робочих годин до 40 годин на тиждень та переглянути систему винагород та додаткових переваг працівників адміністративних органів ЄС.

У пропозиції ЄК містяться положення про припинення існування відрахувань, що розраховуються на базі у податку на додану вартість. Натомість планується введення двох нових платежів: податку на фінансові транзакції (ПФТ) та новий податок на базі ПДВ. Метою таких кроків є не намагання збільшити бюджет ЄС, а сприяти консолідації національних бюджетів через зменшення відрахувань з бюджетів держав-членів. Запропоновані зміни покликані спростити існуючі процедури наповнення бюджету ЄС.

Висновки і пропозиції. Відновлення економічного зростання є першочерговим завданням урядів країн, що відповідає не лише національним економічним інтересам, а й сприяє покращенню світової економічної кон'юнктури. З метою стимулювання економічного зростання більшість розвинених країн намагаються проводити м'яку монетарну політику, заохочувати кредитування та споживчі витрати, а також не допускати дефляції. За умов несприятливої економічної кон'юнктури та обмеженості фінансових ресурсів країнам доводиться перерозподіляти витрати бюджету за напрямками фінансування. На сучасному етапі бюджет ЄС розраховується на основі довгострокового планування на 7 років. Багаторічна фінансова програма є механізмом, який забезпечує системність та спадковість щорічних бюджетів ЄС на 7 років. Бюджетна політика ЄС складається з шести напрямків. Левова частина спільного бюджету ЄС спрямовується на напрямок «всеохоплююче зростання» та «стійке зростання: природні ресурси». Однак узгодження багаторічної фінансової програми 2014-2020 свідчить про намагання ЄС збільшити фінансування статей економічного спрямування: спочатку планувалось збільшити фінансування статті «конкурентоспроможність для зростання» на 73 млрд євро (+80 %) у порівнянні з БФР 2007-2013, але згідно з рішенням Європейської ради ця цифра зменшилась до 34 млрд євро (+37 %). Таким чином, можна констатувати прагматизацію бюджетної політики ЄС, яка все більше зосереджується на економічних питаннях, але в той же час бюджетна політика змінюється надто повільно.

Останніми роками не відбувалось суттєвих змін у бюджетній політиці, хоча питання ефективного використання коштів, справедливого наповнення та розподілу фінансових ресурсів, механізмів контролю за використанням коштів бюджету давно обговорюються серед науковців та вищих посадових осіб ЄС, але вирішення цих питань відкладається на потім або обмежується застосуванням косметичних змін, які покращують ситуацію, але не вирішують проблеми. Незважаючи на певні спроби реформувати бюджетну систему ЄС, наприклад, щодо джерел зміни податків та зборів, які формують власні ресурси ЄС чи заплановане зменшення адміністративних витрат, такі зміни являють собою скоріше косметичні реформи. Бюджетна система ЄС великою мірою склалася історично, а отже, часто не відповідає сучасним реаліям. ЄС дотепер нездатний реформувати явно неефективні напрямки своєї політики. Замість того, щоб розробляти раціональний підхід, ЄС опирається у своїй роботі на застарілі угоди в той час, коли податкова база скорочується, а зобов'язання зростають.

Наприкінці 2012 року 17 країн, які входять до зони євро, і шість держав-членів ЄС підписали угоду стосовно узгодження бюджетно-податкової політики. Цією угодою передбачається створення Бюджетно-податкового союзу, який діятиме задля зближення бюджетної та податкової політики через механізм надання національних бюджетів держав-членів на затвердження до ЄК, що має підвищити бюджетну дисципліну. Відкритим залишається питання, чи послабить кризу можливості проведення структурних реформ (що в майбутньому негативно позначиться на зростанні економіки) або, навпаки, дозволить вжити заходів, на які раніше уряди не наважувались.

Список використаних джерел

1. *Сидорова Е. А.* Будни антикризисной борьбы в «Старой Европе» / Е. А. Сидорова // Кризисные явления в мировой экономике и политике (Мировое развитие. Вып. 6) / отв. ред. : Ф. Г. Войтоловский, А. В. Кузнецов. – М. : ИМЭМО РАН, 2010.
2. *Сидорова Е. А.* Будущее Евросоюза после расширения: проблемы и перспективы / Е. А. Сидорова // МЭ и МО. – 2010. – № 5.
3. *Трансформація Європейського Союзу під впливом кризи єврозони. Висновки для України.* – К. : НІСД, 2012. – 43 с.
4. *Budgets European Parliament (Legislative Acts) , Official Journal Of The European Union, 29.2.2012.*
5. *Communication From The Commission Europe 2020, European Commission, Brussels, 3.3.2010.*
6. *Cover Note: Conclusions (Multianual Financial Framework 2014-2020), European Council, Brussels, 8 February 2013.*
7. *EU budget 2011, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2011.*
8. *EU Budget 2012: For 500 Million Europeans For Growth And Employment, Luxembourg: Publications Office Of The European Union, 2012.*
9. *Monetary And Fiscal Policy Interactions In A Monetary Union, ECB Monthly Bulletin, July 2012.*
10. *World Economic outlook: Transitions and Tensions, International Monetary Fund : World economic and financial surveys, Washington DC, October 2013.*